

Crna Gora

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja

IZVJEŠTAJ O SPROVOĐENJU STRATEGIJE UPRAVLJANJA VODAMA

Podgorica, jun 2018.

Sadržaj

<u>1</u>	<u>Podaci o ocjeni postojećeg stanja u oblasti upravljanja vodama</u>	6
<u>1.1</u>	<u>Stanje u oblasti korišćenja i zaštite voda</u>	6
<u>1.1.1</u>	<u>Projekti u oblasti upravljanja vodama u cilju korišćenja i zaštite voda</u>	7
<u>1.2</u>	<u>Stanje u oblasti zaštite od štetnog dejstva voda</u>	8
<u>1.2.1</u>	<u>Projekti u oblasti zaštite od štetnog dejstva voda</u>	8
<u>1.3</u>	<u>Stanje sistema za upravljanje podacima i informacijama</u>	10
<u>2</u>	<u>Podaci o upravljanju vodama u skladu sa zakonom</u>	10
<u>3</u>	<u>Podaci o finansijskim sredstvima za sprovođenje strategije</u>	12
<u>4</u>	<u>Procjena preispitivanja Strategije</u>	13

POLAZNA OSNOVA ZA IZRADU IZVJEŠTAJA

Izvještaj o sprovođenju strategije upravljanja vodama priprema se u skladu sa članom 23 stav 4 Zakona o vodama („Sl. List RCG“, br.27/07, 32/11, 48/15 i 52/16), kojim je definisano da Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja prati realizaciju Strategije i sačinjava godišnji izvještaj o njenom sprovođenju.

Sadržaj Izvještaja definisan je Pravilnikom o bližem sadržaju Strategije upravljanja vodama i izvještaja o sprovođenju strategije („Sl. list CG“, br. 17/16).

Podaci o ocjeni postojećeg stanja u oblasti upravljanja vodama

Stanje u oblasti korišćenja i zaštite voda

U oblasti korišćenja voda za vodosnabdijevanje, ocijenjeno je da je opremljenost infrastrukturom u gradskim sredinama zadovoljavajuća, ali da nisu uspostavljene zakonom propisane zone sanitarne zaštite za sva izvorišta vode za piće. U protekloj godini određene su zone sanitarne zaštite za 21 izvorište u opštinama: Bar (Vrelo, Sustaš, Kajnak, Brca, BN1 i BN2), Podgorica (Vuksan Lekići i Dinoša) Kotor (Ubao, Tabačine, Simiš, Ponikva, Podskala, Maroš), Budva i Petrovac (Piratac, Loznica, Buljarica-Dobra voda i Reževići) i Cetinje (Uganjska vrela, Podgor i Obzovica), čime je ostvaren značajan napredak u oblasti zaštite voda tj. stvoreni su uslovi za očuvanje kvaliteta i poboljšanje stanja voda koje se koriste za vodosnabdijevanje.

S obzirom da je u proteklom periodu evidentirano poboljšanje vodosnabdijevanja u gradskim sredinama, akcenat je stavljen na vodosnabdijevanje seoskih poručja. U protekloj godini kroz Program podsticanja projekata u vodoprivredi, Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, podržana su 52 projekta na teritoriji 20 opština, čijom je realizacijom značajno unaprijeđeno vodosnabdijevanje ruralnih područja.

Stanje kvaliteta voda koje se koriste za vodosnabdijevanje prati se redovno prema godišnjem Programu ispitivanja kvaliteta vode za vodosnabdijevanje na vodozahvatima. U 2017. godini na teritoriji Crne Gore ukupno je ispitano 21522 uzorka voda za piće sa gradskih vodovoda i drugih javnih objekata vodosnabdijevanja i to: 10845 mikrobiološki i 10677 fizičko i fizičko-hemijski. Generalno većina uzetih uzoraka (96,5 % uzoraka za mikrobiološke parametre i 95,23 uzoraka za fizičko-hemijske parametre) zadovoljava propisane standarde kvaliteta.

U cilju poboljšanja stanja u oblasti korišćenja voda za eksploataciju riječnih nanosa iz vodotoka u 2017. godini uveden je Moratorijum na eksploataciju šljunka i pijeska iz riječnih korita. Odluka o zabrani eksploatacije šljunka i pijeska donijeta je zbog isteka koncesionih ugovora, nelegalne i neplanske eksploatacije i nepostojanja projekata regulacije vodotoka i biće na snazi do rješavanja ovih pitanja.

Projekti u oblasti upravljanja vodama u cilju korišćenja i zaštite voda

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je uz pomoć fondova podrške EU obezbijedilo sredstva za realizaciju projekta **„Jačanje kapaciteta u cilju implementacije Okvirne direktive o vodama u Crnoj Gori“**, u okviru kojeg će značajna pažnja biti posvećena pripremi uslova za implementaciju EU Okvirne direktive o vodama i svih direktiva koje se odnose na vode. Projekat je počeo sa implementacijom u februaru 2017 godine.

Osnovni cilj Okvirne direktive o vodama koja predstavlja krovni zakonski dokument za upravljanje vodama na nivou Evropske Unije jeste očuvanje dobrog statusa voda i poboljšanje standarda upravljanja vodama tj. **obezbjeđenje dovoljnih količina vode za sve korisnike i potrebe uz pravilan odnos prema ovom prirodnom resursu.**

Ključni benefit za Crnu Goru od ovog projekta je izrada Planova upravljanja riječnim slivovima (za Dunavski i Jadranski sliv), sa Programom mjera za svako vodno područje, kao i uspostavljanje kontinuiranog monitoringa površinskih i podzemnih voda. U okviru uspostavljanja Programa monitoringa podzemnih voda, pripremljen je i Program hidrogeoloških istraživanja, koji se po prvi put radi na ovom nivou i od kojeg će Crna Gora imati višestruke benefite. Tako će se osim uspostavljanja monitoring mreže podzemnih voda, izvesti i istražno bušenje, čime će se ispitati postojanje podzemnih voda na većem broju do sada neispitanih lokacija, a sve za buduće potrebe korišćenja voda u svrhu vodosnabdijevanja, navodnjavanja i dr.

Dosadašnji rezultati projekta (IPA 2014) „Jačanje kapaciteta u cilju implementacije Okvirne direktive o vodama u Crnoj Gori“ :

- ✓ S obzirom da se monitoring površinskih (ekološki i hemijski status i ekološki potencijal) i podzemnih voda (hemijski i kvantitativni status), kao i monitoring priobalnih voda (uključujući prelazne vode) sprovodi dugi niz godina, ali nije u potpunosti u skladu sa ODV, u septembru 2017. godine započete su aktivnosti na pripremi programa monitoringa voda, koji će biti u potpunosti usklađen sa programom monitoringa voda EU. Prikupljeni su postojeći hidrogeološki podaci kako bi se utvrdili prioriteti u pogledu stanica za monitoring podzemnih voda i pripremljen Nacrt programa monitoringa, koji predviđa nadzorni, operativni i istraživački monitoring površinskih vodnih tijela.
- ✓ U okviru aktivnosti na karakterizaciji i analizi vodnih područja riječnog sliva izvršeno je prikupljanje postojećih podataka i izrađeni su prostorni slojevi potrebni za razgraničenje vodnih tijela površinskih i podzemnih voda. Izvršeno je razgraničenje površinskih vodnih tijela, kao i početno razgraničenje podzemnih vodnih tijela za oba vodna područja (Jadranski i Dunavski).

Takođe u toku je i **projekat DYNA GEF6 Danube - Hidromorfologija i revitalizacija rijeka na slivu rijeke Dunav**. Projekat, koji implementira Svjetski fond za zaštitu prirode (WWF),

će podržati izradu projekata sa akcentom na hidromorfologiju, a koji će se koristiti za ocjenu ekološkog statusa, odnosno ekološkog potencijala rijeka u skladu sa Okvirnom direktivom o vodama, kao i za izradu Planova upravljanja vodama rječnog sliva i Planova upravljanja rizikom od poplava. Projektom će se finansirati izrada jednog prekograničnog i nekoliko nacionalnih projekata.

Dosadašnji rezultati projekta: Crna Gora je na osnovu kriterijuma za odabir projekata, za pilot projekat predložila - Hidromorfološke mjere za revitalizaciju rijeke Čehotine, koja je izabrana kao rijeka sa značajnim hidromorfološkim promjenama usljed ljudskih aktivnosti. Predlog pilot projekta je dobro ocijenjen i ušao je u listu prioriternih predloga.

Stanje u oblasti zaštite od štetnog dejstva voda

U oblasti zaštite od štetnog dejstva voda, zbog nepostojanja planskih dokumenata, radovi na uređenju i regulaciji vodotoka izvođeni su uglavnom po potrebi, kao hitne interventne mjere. Uvođenjem Moratorijuma na eksploataciju šljunka i pijeska iz rječnih korita omogućeno je izvođenje interventnih radova u svrhu regulacije vodotoka, kako bi se spriječile potencijalne štetne posljedice. Ukupni efekti izvedenih interventnih radova su više nego zadovoljavajući.

U periodu avgust - novembar 2017. godine ušće desnog rukavca rijeke Bojane, djelovanjem nekoliko faktora, nakratko je bilo zatvoreno. Pristupilo se interventnim radovima i bagerovanjem je izvučena velika količina materijala sa samog ušća. Raspisan je javni oglas za uklanjanje viška materijala sa račve i ušća rijeke Bojane, a nakon sprovedenog postupka, sa DOO „Cijevna Commerce“ iz Podgorice, zaključen je ugovor o izvođenju radova.

Radovi na regulaciji rijeke Morače predstavljaju nastavak radova iz prethodne godine, u skladu sa Glavnim projektom regulacije rijeke Morače na potezu od ušća rijeke Sitnice u Botunu do Ponara. Regulacija rijeke Morače izvodi se na tri dionice, shodno zaključenim ugovorima i nadzorom koji prati i kontroliše realizaciju predmetnih radova. U cilju realizacije projekta i u skladu sa zakonskom procedurom izabran je projektant koji je izradio dopunu Glavnog projekta regulacije rijeke Morače u cilju daljeg nastavka predmetnih radova.

U prethodnom periodu pokrenute su aktivnosti na realizaciji značajnih projekata u cilju zaštite od poplava i implementacije Direktive o poplavama. Pokretanjem ovih projekata koji su uglavnom regionalnog karaktera, stvara se baza za izradu nedostajućih planskih dokumenata, utvrđivanje mjera (strukturnih i ne-strukturnih) i podloga za realizaciju infrastrukturnih projekata.

Projekti u oblasti zaštite od štetnog dejstva voda

Kroz regionalni projekat **“Unaprijeđenje zajedničkih akcija u oblasti upravljanja poplavama u slivu rijeke Save”** – Komponenta 1: **“Plan upravljanja rizicima od poplava u slivu rijeke Save”**, kojim koordinira Međunarodna komisija za sliv rijeke Save (ISRBC), u cilju implementacije Direktive o poplavama, uradiće se Plan upravljanja rizikom od poplava za sliv rijeke Save uključujući i Program mjera, uspostaviti zajednički ciljevi upravljanja

rizikom od poplava na nivou sliva i obezbjediti konzistentan i koordiniran pristup upravljanju rizikom od poplava u slivu.

Dosadašnji rezultati projekta: Za potrebe projekta predložena su područja značajno ugrožena od poplava (APSFR - The Areas of Potentially Significant Flood Risk) za Crnu Goru, koja Crna Gora može usvojiti prilikom izrade nacionalne Preliminarne procjene rizika od poplava. Takođe je definisana zajednička metodologija za izradu mapa opasnosti i mapa rizika od poplava, koja daje mogućnost državama koje još nisu usvojile nacionalnu metodologiju, što je slučaj sa Crnom Gorom, da je prihvate i koriste kao nacionalnu.

Treća faza projekta Adaptacija na klimatske promjene u prekograničnom upravljanju rizikom od poplava za Zapadni Balkan (CCAWB) - III faza projekta – **“Izrada preliminarne procjene rizika od poplava za slivno područje Drim/Drin- Bojana/Buna”** je u početnoj fazi. Projekat implementira Njemačko društvo za međunarodnu saradnju (GIZ) i obuhvata izradu preliminarne procjene rizika od poplava i kataloga prekograničnih mjera upravljanja rizikom od poplava za sliv rijeke Drim, koji na teritoriji Crne Gore obuhvata sva područja malih slivova na vodnom području Jadranskog sliva osim područja malog sliva vodotoka koji se direktno ulivaju u Jadransko more.

Dosadašnji rezultati projekta: Na osnovu dostupnih podataka – Vodne osnove Crne Gore i Opštinskih planova za zaštitu i spašavanje od poplava urađene su mape plavnih područja na slivnom području Drim/Drin- Bojana/Buna.

Izvršni direktori Međunarodne banke za obnovu i razvoj dana 9. maja 2016. godine su odobrili Grant Globalnog fonda za zaštitu životne sredine (GEF) i Fonda za posebne klimatske promjene (SCCF) u iznosu od 8.732 miliona dolara za Projekat „Upravljanje slivom rijeke Drine na Zapadnom Balkanu“, za Crnu Goru, Bosnu i Hercegovinu i Srbiju.

Potpisivanjem Memoranduma o razumjevanju između Crne Gore i Bosne i Hercegovine 8. Maja 2017 godine, projekat je postao efektivan u Crnoj Gori.

Cilj projekta je institucionalno jačanje kapaciteta država u slivu rijeke Drine i unaprijeđenje kvaliteta upravljanja vodnim resursima.

Projekat se sastoji iz **tri komponente** regionalnog i nacionalnog karaktera i to:

PRVA KOMPONENTA je regionalnog karaktera i ima za cilj izradu **Strateškog Akcionog Plana**, dokumenta koji će biti vodič za dalje **aktivnosti i investicije** u slivu rijeke Drine. U okviru ove komponente za potrebe pripreme Strateškog Akcionog Plana je predviđena izrada:

- ***Hidrološkog modela sliva rijeke Drine u okviru koga će biti definisan i optimalan rad akumulacija i praćenje poplava u slivu***
- ***Studije vodnih resursa, sa svim mogućnostima korišćenja voda u slivu***

DRUGA KOMPONENTA je usmjerena na jačanje nacionalnih institucija poboljšanjem **monitoringa voda** kroz nabavku opreme za hidrometeorološke zavode, **izradu projekata održivog korišćenja voda i zaštite od štetnog dejstva voda.**

- **U okviru ove komponente uradiće se Projekat konceptualnog rješenja regulacije Lima (sa Grnčarom)** u cilju zaštite od poplava i održivog korišćenja resursa iz vodotoka (eksploatacija šljunka i pijeska).

Ovim projektom uradiće se **Studije regulacije Lima i Grnčara na djelovima ugroženim poplavama**, pripremiće se **Studija za dalju održivu eksploataciju šljunka i pijeska u Grnčaru i Limu**, i daće se optimalno rješenje vodosnabdijevanja **Šavničkog kraja (Duži-Dubrovsko) sa izvorišta Boban**, čime će se pomoći razvoju ovog kraja.

- ***Monitoring voda:*** Crna Gora je u potpunosti i na najkvalitetniji način iskoristila ovu komponentu, tako što je istom predviđena nabavka 5 novih meteoroloških stanica, 15 automatskih kišomjernih stanica, 4 žičare za mjerenje poplava i 11 novih hidroloških stanica za mjerenje rječnog proticaja u slivu Drine za Hidrometeorološki zavod Crne Gore.

TREĆA KOMPONENTA je planirana za pružanje podrške implementacionim jedinicama za adekvatno sprovođenje svih aktivnosti planiranih projektom.

Dosadašnji rezultati projekta:

- Pripremljeni su projektni zadaci za studije prve komponente i očekuje se dostavljanje komentara od strane Svjetske banke
- Projekat konceptualnog rješenja regulacije Lima (sa Grnčarom) je počeo sa implementacijom
- Završen odabir ponudjača za dostavljanje hidrometeorološke opreme

Stanje sistema za upravljanje podacima i informacijama

Osnovu za integralno upravljanje vodama, planiranje razvoja u oblasti voda, praćenja i unaprijeđenja vodnog režima čini kvalitetna baza podataka. Uspostavljanje modela GeoDatabase za skladištenje informacija, uključujući i nabavku neophodne hardverske i softverske opreme realizuje se kroz Projekat IPA 2014 „Jačanje kapaciteta u cilju implementacije Okvirne direktive o vodama“. Do sada su realizovane aktivnosti koje se odnose na planiranje arhitekture geo baze podataka: procjena postojećih podataka, baze podataka drugih informacionih sistema i potreba korisnika i pregled trenutnog stanja softverskih i hardverskih rješenja, kao i predlog za nadogradnju sistema. Preostaje da se završi aktivnost koja podrazumijeva instaliranje i implementaciju geo baze podataka.

Podaci o upravljanju vodama u skladu sa zakonom

Osnovni pravni akt u oblasti voda je Zakon o vodama (“Službeni list RCG”, br. 27/07, “Službeni list CG”, br. 32/11, 48/15 i 52/16). Odredbe ovog zakona primjenjuju se na sve

površinske, podzemne i mješovite vode ušća rijeka koje se ulivaju u more, mineralne i termalne vode; vodno dobro; nalazišta vode za piće u teritorijalnom moru i vode priobalnog mora od zagađivanja s kopna. Ovaj zakon ne primjenjuje se na korišćenje mineralnih i termalnih voda za dobijanje mineralne sirovine ili geotermalne energije.

Upravljanje vodama je u nadležnosti države i na ovom nivou se donose sva dokumenta kojima se osigurava normativni okvir za jedinstvo vodnog sistema. Od važnijih dokumenata možemo izdvojiti: Strategiju upravljanja vodama na teritoriji Crne Gore, Planove upravljanja vodama za Jadransko i Dunavsko slivno područje, kao i planove za odbranu od poplava, za upravljanje rizicima od poplava i za zaštitu voda. Na ovom nivou organizuje se i sprovodi međunarodna saradnja u području upravljanja vodama.

Ovim zakonom uvodi se prvi put nova vrsta planskog akta tj. Strategija upravljanja vodama koja predstavlja planski dokument kojim se utvrđuju dugoročni pravci upravljanja vodama.

Takođe, Zakonom je definisano i donošenje planova upravljanja vodama riječnih slivova koji obuhvataju sve potrebne elemente kojima se na razmatranom području osigurava racionalno korišćenje i zaštita voda, kao i zaštita od štetnog dejstva voda. Planska akta su i planovi kojima se uređuje zaštita od štetnog dejstva voda (plan upravljanja rizicima od poplava, opšti i operativni plan za obranu od poplava), kao i planovi kojima se uređuje zaštita voda (plan zaštite voda od zagađenja i program monitoringa).

U izvještajnom periodu doneseni su sljedeći propisi:

- Zakon o upravljanju komunalnim otpadnim vodama ("Službeni list Crne Gore", br. 02/17),
- Zakon o obezbjeđivanju zdravstveno ispravne vode za ljudsku upotrebu („Službeni list Crne Gore“, br.80/17),
- Opšti plan zaštite od štetnog dejstva voda, za vode od značaja za Crnu Goru, za period od 2017. do 2022. godine,
- Odluka o određivanju osjetljivih područja („Sl.lis.CG“, br.46/17),
- Pravilnik o geografskim granicama, broju i kapacitetu aglomeracija ("službeni list crne gore", br. 078/17),
- Pravilnik o monitoringu i vrednovanju rezultata kvaliteta i količine ispuštenog efluenta komunalnih i biološki razgradivih industrijskih otpadnih voda ("Službeni list Crne Gore", br. 078/17),
- Pravilnik o sadržaju evidencije ispuštanja komunalnih otpadnih voda i biološki razgradivih industrijskih otpadnih voda ("Službeni list Crne Gore", br. 078/17 od 23.11.2017),
- Pravilnik o sadržaju izvještaja o ispuštanju (dispoziciji) komunalnih otpadnih voda i biološki razgradivih industrijskih otpadnih voda ("Službeni list crne gore", br. 078/17 od 23.11.2017),
- Pravilnik o sadržaju programa izgradnje kolektorskih sistema i postrojenja za tretman komunalnih otpadnih voda ("Službeni list Crne Gore", br. 031/18 od 09.05.2018).

U toku je izrada zakonskih i podzakonskih akata:

- Izmjene i dopune Zakona o vodama,
- Pravilnik o standardu kvaliteta površinskih i podzemnih voda,
- Pravilnik o standardu kvaliteta voda za kupanje,
- Izmjene Pravilnika o bližim uslovima koje treba da ispunjavaju pravna lica koja vrše ispitivanja kvaliteta voda,
- Pravilnik o kvalitetu i sanitarno tehničkim uslovima za ispuštanje otpadnih voda u recipijent i javnu kanalizaciju.

Podaci o finansijskim sredstvima za sprovođenje strategije

Sredstva za finansiranje poslova upravljanja vodama obezbjeđuju se na osnovu Zakona o finansiranju upravljanja vodama ("Službeni list CG", br. 65/08 od 29. oktobra 2008., 74/10 od 17. decembra 2010. i br. 40/11 od 08. oktobra 2011.)

Konačan obračun vodnih naknada za 2017. godinu, po rješenjima Uprave za vode, iznosi 2.227.478,26 eura, od čega je prihod po osnovu konačnog obračuna naknada za zaštitu voda od zagađivanja 362.246,26 eura, konačnog obračuna naknade za korišćenje voda 1.697.387,85 eura, konačnog obračuna koncesione naknade za korišćenje voda za potrebe flaširanja u komercijalne svrhe 103.526,17 eura, koncesione naknade za vodosnabdijevanje i koncesiona naknade za flaširanje vode za koncesionare koji nijesu izgradili fabrike, a plaćaju fiksni dio koncesione naknade u iznosu od 15.496,97 eura, kao i konačnog obračuna naknade za izvađeni materijal iz vodotoka, shodno regulacionim radovima i hitnim interventnim radovima u iznosu od 98.821,01 eura. Vodne naknade po osnovu konačnog obračuna za 2017. godinu manje su 4,27% u odnosu na konačan obračun za 2016. godinu. Razloge treba tražiti u tome što je 2017. godina bila hidrološki veoma specifična (sa manjom količinom padavina i velikim sušnim periodima).

Budžetom Crne Gore izdvajena su sredstva za finansiranje upravljanja vodama za 2018. godinu kroz Program podsticanja projekata u vodoprivredi 1 050 000 € i kroz Program upotrebe sredstava za upravljanje vodnim resursima 200 000 €.

Osim budžetskih sredstava, za sprovođenje strategije koriste se velikim dijelom i dostupni fondovi kroz koje su obezbjeđena značajna sredstva za realizaciju projekata u vodoprivredi. Tako za već gore pomenute projekte IPA 2014 „Jačanje kapaciteta u cilju implementacije Okvirne direktive o vodama u Crnoj Gori“ su obezbjeđena sredstva u iznosu od 1.900.000 eura, bez finansijske kontribucije Crne Gore, takođe za projekat GEF-SCCF "**Upravljanje slivom rijeke Drine na zapadnom Balkanu**" obezbjeđen je grant u iznosu od 2.721.000 dolara.

Procjena preispitivanja Strategije

Strateški cilj upravljanja vodama je postizanje sveobuhvatnog i usklađenog vodnog režima na cijeloj državnoj teritoriji kroz obezbjeđenje dovoljne količine kvalitetne vode. Uzimajući u obzir navedena polazišta, integralnim upravljanjem vodama potrebno je osigurati dovoljno kvalitetne pitke vode za javno vodosnabdjevanje stanovništva; osigurati potrebnu količinu vode odgovarajućeg kvaliteta za različite privredne potrebe; zaštititi ljude i materijalna dobra od štetnog djelovanja voda i postići i očuvati dobro stanje voda zbog zaštite vodnih i o vodi zavisnih ekosistema.

Zakonom je definisano da se Strategija preispituje po isteku šest godina od dana donošenja, a može se preispitivati i prije ovog roka, ukoliko se tokom praćenja njene realizacije utvrdi da je došlo do bitnih izmjena okolnosti na osnovu koji je sačinjena Strategija.

Praćenjem realizacije Strategije nije ustanovljeno da je potrebno vršiti njeno preispitivanje prije roka koji je zakonom definisan.